

A favor testamenti elve (az örökhagyó akaratának érvényre juttatása) csak alaki, illetve egyéb hibától mentes, alakilag és tartalmilag is érvényes végrendelet esetében ad lehetőséget a végrendelkező valódi akaratának vizsgálatára. A szóbeli végrendelet létrejöttének megítélése során nem érvényesülhet, és az érvénytelenség orvoslására sem szolgálhat.

Alkalmazott jogszabályok: Ptk.634. § , 635. § (1) bekezdése

Győri Ítéltábla Pf.III.20.311/2013/9. szám

Az elsőfokú bíróság a fellebbezéssel támadott ítéletében a keresetet elutasította. Határozata indokolásában megállapította, hogy az I-XIV. r. alperesek az örökhagyó törvényes örökösei, míg a felperes az örökhagyó már korábban elhunyt házastársának unokahúga. Az örökhagyó 2010. augusztus 26. napjától, azaz a kórházba történt felvételétől kezdődően súlyos, életveszélyes állapotban volt. A felperes a vele évek óta szoros érzelmi kapcsolatban álló H. P., valamint barátnője, S.M. társaságában 2010. szeptember 11. napján meglátogatta az örökhagyót, aki e két tanú együttes jelenlétében kijelentette, hogy azt szeretné, hogy minden vagyona a felperesé legyen. Az örökhagyó nyilatkozata megtételekor képes volt nevének aláírására. Az örökhagyó 2010. szeptember 15-én elhunyt, hagyatékát törvényes öröklés jogcímén ideiglenes hatállyal a közjegyző az alpereseknek adta át.

Ítélete jogi indokolásában a bíróság a szóbeli végrendelet tételének Ptk.634. §-ában foglalt feltételei tekintetében kifejtette, hogy azoknak együtt kell fennállniuk, mégpedig objektíve meg kell lenniük. Nem annak van jelentősége, hogy az örökhagyó a helyzetét rendkívülinek, életét fenyegetőnek élte-e meg. Ezen kérdés megítélése szakkérdés, a beszerzett szakértői véleményből aggálytalanul megállapítható, hogy az örökhagyó a perbeli időpontban keringési és légzési elégtelensége okán súlyos, életét fenyegető helyzetben volt. A Pp.164. § alapján a felperest terhelte annak bizonyítása, hogy ez rendkívüli helyzet volt, illetőleg, hogy az örökhagyó írásbeli végrendeletet egyáltalán nem, vagy csak jelentős nehézség árán tehetett volna. Ennek körében az egészségügyi dokumentáció, a felperes személyes nyilatkozata, valamint H.P. és S.M., továbbá F. K. tanúvallomása szolgáltatott adatokat. A bíróság megítélése szerint a tanúk felperessel való kapcsolata miatt érdektelen tanúvallomás nem állt rendelkezésre. Megállapította, hogy a felperes és a tanúk egy átlagos látogatást tettek a kórházban az örökhagyónál, aki orvosilag életét veszélyeztető állapotban volt, de a helyzete nem nevezhető rendkívülinek. Kb. 1 órát beszélgettek vele, a légzést segítő oxigénmaszkját az örökhagyó sajátkezűleg vette le, az ágy szélébe kapaszkodott. S. M. szerint tudott volna írni, hiszen tudatánál volt és egyik végtagja sem volt bekötve. H. P. vallomásából kitűnően fizikailag nem volt akadálya annak, hogy írjon, bár gyenge volt, azonban kétséges, hogy le tudta volna-e írni, amit elmondott.

Az egészségügyi dokumentáció szerint a szeptember 9-i kórházi felvételekor sajátkezűleg tüntette fel az adatait, az ápolási dokumentáció sem tartalmaz olyan adatot, hogy az íráskészsége megváltozott volna. Az is igazolást nyert, hogy az

örökhagyónál volt a szemüvege. A rendelkezésre álló adatok és körülmények eredményeként nem állapítható meg kétséget kizáróan, hogy az örökhagyó fizikai és pszichés állapota az írásbeli végrendelet megalkotásának az objektív lehetőségét 2010. szeptember 11-én kizárta volna.

Mindemellett az elsőfokú bíróság rámutatott arra is, hogy a Ptk. 628. § (1) bekezdése és a 629. § (1) bekezdés b) pontja értelmében az örökhagyó a magánvégrendeletet mással is írathatja, ezen végintézkedés érvényes, ha azt két tanú együttes jelenlétében aláírja, vagy ha azt már aláírta, az aláírást két tanú előtt a magáénak ismeri el és mindkét esetben a tanúk is e minőségük feltüntetésével aláírják.

A peradatok szerint az örökhagyón kívül még további két beteg tartózkodott a kórteremben és H. P., valamint S.M. is megjelentek. Semmi nem gátolta az örökhagyót írásbeli magánvégrendelet megalkotásában, olyan adat nem merült fel, amely alapján megállapítható lett volna, hogy a nevének aláírására sem volt képes. Nem volt tehát megállapítható, hogy az örökhagyó életét fenyegető helyzet rendkívüli volt és, hogy írásbeli magánvégrendeletet csak jelentékeny nehézséggel tehetett volna. Erre figyelemmel az elsőfokú bíróság a keresetet elutasította.

A beszerzett orvosszakértői véleménynek az örökhagyó kommunikációs és íráskészségét, illetőleg a nevének leírására való képességét érintő kiegészítését nem ítélte indokoltnak. A szakvélemény szerint megállapítható, hogy az örökhagyó fizikai aktivitására pontos adat nem áll rendelkezésre. Nem orvosszakértői kérdés, hanem a bírói mérlegelés körébe tartozik annak megítélése, hogy a rendelkezésre álló egyéb adatok alapján képes volt-e jelentékeny nehézség nélkül írásbeli magánvégrendeletet alkotni az örökhagyó, így a szakvélemény kiegészítése iránti indítványokat a bíróság elutasította.

A felperes fellebbezésében az ítélet keresete szerinti megváltoztatását, illetve hatályon kívül helyezését kérte. Megítélése szerint a mellőzött bizonyításra tekintettel a bíróság téves tényállást állapított meg és abból levont jogi következtetése sem helytálló. A felperes H.P. továbbá S.M. tanúk nyilatkozataira és a szakvélemény ezirányú megállapítására figyelemmel kérte a szakvélemény kiegészítését annak tisztázására, hogy orvosi értelemben az örökhagyó nevének írására vagy írásra képtelen állapotban volt. Kérte arra nyilatkoztatni a szakértőt, hogy a kórtörténeti előzmények ismeretében az örökhagyó képes lett volna-e akár a nevét, akár több szót egymást követően leírni. Ennek megválaszolása szakkérdés. A szakvélemény ismeretében lett volna lehetősége a bíróságnak a bizonyítékokat mérlegelni. Az a körülmény, hogy a szakértő számára fizikai aktivitásra utaló adat a dokumentációban nem állt rendelkezésre, további bizonyítás szükségességét vetette fel. A szakértői vélemény kiegészítése körében a szakértőnek lehetősége lett volna a fizikai aktivitást illetően további adatokat mérlegelni, esetlegesen a kezelőorvossal a kapcsolatot felvenni.

A fellebbezésben a felperes kifejtette, hogy a 88. számú PK. állásfoglalás szerint az életet fenyegető rendkívüli helyzet megvalósulhat a végrendelező személyében rejlő olyan belső (élettani) okok alapján, amelyek az életét a halál közvetlen bekövetkezésével fenyegetik, függetlenül attól, hogy a rendkívüli jelleget öltött egészségi állapotot valamely betegsége megelőzte-e vagy sem. Okszerűtlen tehát az elsőfokú bíróság azon megállapítása, mely szerint az örökhagyó helyzete nem volt rendkívülinek tekinthető. A kórházi zárójelentésből megállapítható, hogy az

örökgyógy az életét közvetlenül veszélyeztető, objektíve rendkívüli helyzetben volt, állapota fokozatosan romlott a terápia mellett is, légzési elégtelensége súlyosbodott. A törvényi feltétel meglétét a bíróság által is figyelembe vett szubjektív körülmények nem zárták ki. Nem a tanúvallomásokból kellett volna e körben a bíróságnak kiindulnia, hanem a rendelkezésre álló orvosi iratokból és a szakértői véleményből.

Kifejtette, hogy a jogszabály az életet fenyegető rendkívüli helyzetet a végrendelező személyéhez kapcsolja, nem differenciál aszerint, hogy azt kívülről ható vagy személyben rejlő belső ok váltja ki. Utóbbi esetében a halállal fenyegető rendkívüli állapotnak mindenkor megvan a közeli vagy a távolabbi múltba visszanyúló egészségi oka, bizonytalan azonban, hogy a végrendelező azt felismerte-e vagy sem, de felismerés esetén is bizonytalan, hogy azt a végrendelező mennyire tarthatta végzetes kimenetelűnek.

A fellebbezési eljárás során a BH.1994. 672. számú eseti döntésre utalással hivatkozott a favor testamenti elvére, melynek érvényesülnie kell a szóbeli végrendelet létrejöttének megítélése során.

A II., III., IV., VII-XIII. r. alperesek fellebbezési ellenkérelmükben az elsőfokú ítélet helyes indokai alapján való helybenhagyását kérték. Álláspontjuk szerint az elsőfokú bíróság valamennyi lényeges kérdésre kiterjedő bizonyítást folytatott le, annak alapján helyes tényállást állapított meg és a jogszabályi előírásoknak megfelelő ítéletet hozott. Az örökgyógy fizikai és pszichikai állapotát a felperesi tanúk előadása alapján részletesen, egyéniesítve vizsgálta és megalapozottan állapította meg, hogy 2010. szeptember 11-én nem volt olyan fizikai és pszichés állapotban, amely az írásbeli végrendelet megalkotásának objektív lehetőségét kizárta volna. A kirendelt orvosszakértő az örökgyógy fizikai aktivitására utaló fontos orvosi adat hiánya ellenére nem zárta ki az aláírási képességet. Nyilatkozata alapján további szakértői vizsgálatra vonatkozó felperesi indítvány nem volt megalapozott.

Megjegyezték, hogy a felperes által hivatkozott és az örökgyógnak tulajdonított általános kijelentés nem felel meg a végrendelezés minimális kritériumainak, nem halál esetére szóló rendelkezést tartalmaz.

Az V., VI. r. alperesek fellebbezési ellenkérelme az elsőfokú ítélet helybenhagyására irányult.

A felperes fellebbezése az alábbiak szerint nem alapos.

Az elsőfokú bíróság a jogvita eldöntéséhez szükséges bizonyítást lefolytatta, a beszerzett peradatok okszerű, logikai ellentmondástól mentes mérlegelése útján helyes tényállást állapított meg, az arra alapított döntésével és annak indokaival az ítéletábra maradéktalanul egyetértett, annak megisméltése nélkül, a fellebbezésben foglaltakra figyelemmel az alábbiakat emeli ki.

A szóbeli végrendelet a végintézkedések egy kivételes formája. A Ptk.634. §-ban foglaltak szerint a jogalkotó csak abban az esetben biztosítja a végintézkedés szóbeli végrendelet útján való megtételének lehetőségét, ha a végrendelező az életét

fenyegető rendkívüli helyzetben van és írásbeli magánvégrendeletet egyáltalán nem, vagy csak jelentékeny nehézséggel tehetne.

Az együttes feltételek fennállását a felperesnek kellett a perben bizonyítania. Helyesen foglalt állást azonban az elsőfokú bíróság akként, hogy a bizonyítási kötelezettségének nem tudott eleget tenni.

Orvosszakértői bizonyítás lefolytatását tette szükségessé annak megítélése, hogy az örökgyógyó a hivatkozott időpontban életét fenyegető helyzetben volt-e. A megszerzett szakértői vélemény aggálymentes és a felek által sem vitatott megállapítása alapján helytállóan foglalt állást az elsőfokú bíróság akként, hogy az örökgyógyó orvosi szempontból életét veszélyeztető állapotban volt. A lefolytatott bizonyítás eredményeképpen alappal jutott ugyanakkor arra a következtetésre, hogy az örökgyógyó helyzete nem minősült rendkívülinek. Ebben a körben az elsőfokú bíróság ítéletében részletesen számba vette és értékelte a rendelkezésre álló bizonyítékokat, a felperes és a tanúk által feltárt körülményeket. Figyelemmel arra, hogy a helyzet rendkívüliségének megítélése nem orvosszakértői kompetenciába tartozik, az örökgyógyó egészségi állapotából fakadó (és az orvosszakértői vélemény alapján feltárható) körülményeken túl e tekintetben az egyéb bizonyítékok is értékelendők.

Ugyancsak a rendelkezésre álló peradatok (felperesi nyilatkozatok, tanúvallomások) mindenre kiterjedő mérlegelése útján foglalt állást akként, hogy nem állapítható meg kétséget kizáróan, hogy az örökgyógyó fizikai és pszichés állapota, valamint a felperes által hivatkozott látogatás során fennálló egyéb körülmények az írásbeli végrendelet megalkotásának lehetőségét kizárták, vagy csak jelentékeny nehézséggel tették volna lehetővé. Ebben a körben helyesen értékelte az elsőfokú bíróság, hogy a 2010. szeptember 11-i látogatás során a személyi (jelenlévő személyek száma és az örökgyógyó egészségi állapota) és tárgyi, a Ptk.629. § (1) bekezdés b) pontja értelmében pedig a jogi feltételei is fennálltak annak, hogy az örökgyógyó végrendeletét tollba mondja (mással megírathassa).

A felperesi fellebbezésben írtakkal kapcsolatosan az ítélet tábla kiemeli, hogy a bizonyítás kiegészítése nélkül is elegendő peradat állt az elsőfokú bíróság rendelkezésére ahhoz, hogy azok Pp.206. § (1) bekezdése szerinti mérlegelésével a tényállás tekintetében megalapozott megállapításokat tegyen.

A szakértői bizonyítás kiegészítéséhez szükséges további (a szakértő által nem értékelt) tényadatok nem álltak rendelkezésre. Az örökgyógyó fizikai aktivitásával kapcsolatos körülmények tisztázására alkalmas lehetett volna az orvosok tanúkénti meghallgatása, ilyen indítványt azonban a felperes nem terjesztett elő, hivatalból pedig a Pp.164. § (2) bekezdése értelmében a perben nem volt helye bizonyításnak. A fellebbezésben hivatkozottakkal szemben nem szakértői kompetencia az orvosok meghallgatása útján további peradatok beszerzése.

A rendelkezésre álló adatok tehát nem voltak elegendőek ahhoz, hogy további szakértői bizonyítás lehetőségét nyissák meg az örökgyógyó írás- (alírási) képessége tekintetében.

A felperes alaptalanul hivatkozott a favor testamenti elvére is. Ez a végrendelet értelmezésénél irányadó jogelv (az örökgyógyó akaratának érvényre juttatása) csak alakai, illetve egyéb hibától mentes, alakilag és tartalmilag is érvényes végrendelet

esetében ad lehetőséget a végrendelező valódi akaratának vizsgálatára. A szóbeli végrendelet létrejöttének megítélése során nem érvényesülhet, és az érvénytelenség orvoslására sem szolgálhat.

A fentiekre figyelemmel az elsőfokú bíróság helytállóan foglalt állást akként, hogy a szóbeli végrendelet tételének a Ptk.634. §-ban foglalt együttes feltételei nem álltak fenn. Ennélfogva a kereseti kérelem alapjaként megjelölt öröknyilatkozat tartalmának Ptk.635. § (1) bekezdése szerinti minősítése a Ptk.634. §-ban foglalt feltételek hiányában szükségtelen.

A kifejtettekre figyelemmel az ítéletábra az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp.253. § (2) bekezdése alapján helybenhagyta.